

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра Фінансового менеджменту та фондового ринку

Допущено до захисту
завідувач кафедри
Баранова В.Г.

“ ” 20 р.

ВИПУСКНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня бакалавр
зі спеціальності **6.030508 «Фінанси і кредит»**

за темою:

**УПРАВЛІННЯ КАПІТАЛОМ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦТВА
(НА ПРИКЛАДІ ТОВ «ФОРМ С»)**

Виконавець

студентка фінансово-економічного
факультету

Комашило Катерина Володимирівна

Науковий керівник

старший викладач

кафедри фінансового менеджменту та
фондового ринку

Захаренко Олена Олександрівна

Одеса 2018

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ КАПІТАЛОМ	
СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦТВА.....	7
1.1. Економічна сутність та класифікація капіталу	7
1.2. Поняття та механізм управління капіталом	14
1.3. Формування оптимальної структури капіталу.....	20
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ПРАКТИКИ УПРАВЛІННЯ КАПІТАЛОМ В ТОВ	
"ФОРМ-С"	28
2.1. Оцінка фінансово-господарської діяльності підприємства	28
2.2. Аналіз структури та динаміки капіталу підприємства.....	38
2.3. Аналіз ефективності використання капіталу підприємства	43
РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ	
КАПІТАЛОМ ТОВ "ФОРМ-С"	50
3.1. Оптимізація політики управління власним капіталом підприємства	50
3.3. Рекомендації щодо удосконалення управління залученим капіталом підприємства.....	59
3.3. Математична модель прогнозування капіталу ТОВ "Форм-С"	66
ВИСНОВКИ	72
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	76
ДОДАТКИ	80

ВСТУП

Актуальність дослідження. Сучасний етап розвитку економіки України супроводжується підвищенням динамічності, непередбачуваності змін ринкового середовища і посиленням його впливу на суб'єктів господарювання, що ускладнює управління їх адаптацією до мінливого оточення.

Успіх будь-якого суб'єкта господарювання, незалежно від форми власності та виду діяльності багато в чому залежить від правильного вибору джерел формування, напрямків розподілу й використання капіталу, що знаходиться у розпорядженні підприємства.

Капітал – одна з найбільш використовуваних економічних категорій. Він є базою створення і розвитку підприємства у процесі функціонування забезпечує інтереси держави, власників і персоналу. Будь-яка організація, що веде виробничу чи іншу комерційну діяльність, повинна мати визначений капітал, що представляє собою сукупність матеріальних цінностей і коштів, фінансових вкладень і витрат на придбання прав і привілеїв, необхідних для здійснення його господарської діяльності.

Ефективність існування підприємства в першу чергу залежить від вміння менеджерів працювати з капіталом, оскільки він відображає економічні процеси підприємства та його стан у цілому. Проблема управління капіталом є як практичною, так і теоретичною, оскільки з розвитком економіки об'єктивно ускладнюється розуміння змісту капіталу і механізму управління ним. Ця проблема набуває особливої актуальності для умов трансформаційної економіки України.

Капітал є фінансовою основою діяльності підприємства. Від того, яким капіталом володіє підприємство, наскільки оптимальна його структура, наскільки доцільно він трансформується в основні й оборотні фонди, залежить фінансове благополуччя підприємства і результат його діяльності. Тому проблема удосконалення управління капіталом має винятково важливе

значення.

В економічній літературі питанням сутності капіталу, його структури та методам управління присвячено багато публікацій. Насамперед, це роботи класиків економічної теорії А.Сміта, Д. Рікардо, В.Парето, Д. Міля, Дж.М. Кейнса, К.Р. Макконела, П.Самуельсона, а також праці сучасних вчених, таких як В.Шарп, Ю. Брігхем, Л. Гапенські, М. Скотт та інших. Значне місце в дослідженнях цих вчених відводиться суті капіталу, розробці стратегій, методів і моделей управління капіталом. Західні підходи до управління капіталом відрізняються великою різноманітністю, і можуть бути корисні для української теорії та практики управління, але необхідно враховувати і специфічні особливості вітчизняних організацій при застосуванні зарубіжних теорій. Серед вітчизняних дослідників, що займаються даними питаннями необхідно відзначити В.Г. Андрійчука, М.Д. Білик, І.О. Бистрову, І.О.Бланка, О.М. Варченко, І.В.Викиданець, А.С. Даниленко, А.М. Карпенко, Г.Г. Кірейцева, Д.Ф. Крисанова, Т.О. Кузнецова, А.М. Поддєрьогіна, Л.М. Ремньової, В.П. Савчука та інших. Проте, з розвитком економіки виникає багато специфічних моментів щодо управління капіталом підприємств та надзвичайно актуальним є визначення стратегічних напрямів управління капіталом в сучасних умовах господарювання.

Отже, **метою** дипломної роботи є дослідження особливостей управління капіталом суб'єктів підприємництва.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити наступні **завдання:**

1. визначити економічну сутність та провести класифікацію капіталу,
2. з'ясувати поняття та механізм управління капіталом,
3. розглянути особливості формування оптимальної структури капіталу,
4. провести оцінку фінансово-господарської діяльності підприємства,
5. здійснити аналіз структури та динаміки капіталу підприємства,
6. проаналізувати ефективність використання капіталу підприємства,
7. обґрунтувати напрями оптимізації політики управління власним

капіталом підприємства,

8. розробити рекомендації щодо удосконалення управління залученим капіталом підприємства,

9. побудувати математичну модель прогнозування капіталу підприємства.

Об'єктом дослідження в роботі є процес управління капіталом суб'єктів підприємництва.

Предметом дослідження в роботі є теорія та практика управління капіталом підприємства, її недоліки та напрями оптимізації.

Методами дослідження є метод ключових понять (при дослідженні економічної сутності капіталу), аналіз та синтез, (під час дослідження наукових підходів щодо управління капіталом), статистичний, горизонтальний, вертикальний та коефіцієнтний аналіз, (під час аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства, структури, динаміки та ефективності його капіталу), наукова абстракція (під час обґрунтування рекомендацій щодо удосконалення механізму управління капіталом підприємства), узагальнення (при написанні висновків) та інші.

Інформаційну базу дослідження складають наукові статті, монографії, підручники з фінансів, фінансового-менеджменту, економіки підприємства, економічного аналізу, а також статистичні дані підприємства ТОВ "Форм-С".

Структура дослідження. Дипломна робота складається зі вступу, трьох розділів, які об'єднують дев'ять підрозділів, висновків, списку використаної літератури та додатків.

ВИСНОВКИ

Отже, підводячи підсумок, можна зробити наступні висновки.

1. В результаті проведеного дослідження, з урахуванням особливостей трактувань поняття «капітал» з часів зародження економічної думки до сучасного часу, та з урахуванням особливостей сучасної економічної думки, можна дати наступне визначення: капітал – це сукупність грошових, матеріальних і нематеріальних активів господарюючого суб'єкта, які мобілізовані з різних джерел і які беруть участь в операційних та інвестиційних процесах з метою отримання доходу та/або максимізації ринкової вартості активів підприємства. У процесі здійснення фінансово-господарської діяльності підприємства капітал використовують як інвестиційний та виробничий ресурс і при цьому він виступає носієм аналітичної інформації з метою управління підприємством на основі кругообігу капіталу.

2. Управління капіталом підприємства – це система принципів і методів розробки й реалізації управлінських рішень, пов'язаних з оптимальним його формуванням з різних джерел, а також забезпеченням ефективного його використання у різних видах господарської діяльності підприємства. Організаційно-економічний механізм управління капіталом підприємства - це система взаємозалежних організаційно-економічних елементів (принципів, методів управління, організаційних форм, норм і нормативів), а також спеціальних функцій управління, спрямованих на досягнення цілей, пов'язаних із забезпеченням постійного відтворення капіталу на основі встановлення оптимальних параметрів його обсягу і структури, ефективного використання та організації обороту.

3. Оптимізація структури капіталу – це важливий етап стратегічного аналізу капіталу, який полягає у визначенні такого співвідношення між вартістю, втіленою у кошти підприємства, які йому належать і приносять прибуток, та вартістю, інвестованою в грошові кошти, що залучаються на

основі їх повернення, за умови якого досягається максимальна ефективність діяльності підприємства. Основними цілями оптимізації структури капіталу є пошук оптимального співвідношення між власним і позиковим капіталом, мінімізація витрат по залученню довгострокових джерел фінансування, а також забезпечення власникам капіталу максимальну ринкову оцінку вкладених ними грошових коштів.

3. В роботі була проведена оцінка фінансово-господарської діяльності підприємства ТОВ «Форм С». Після проведення оцінки ліквідності балансу було зроблено висновок про те, що баланс підприємства є неліквідним – виконується тільки одна з чотирьох умов ліквідності балансу. Проведення аналізу за обраними показниками ліквідності дозволило зробити висновок, що всі показники ліквідності мають незадовільні значення, коефіцієнт абсолютної ліквідності має нульове значення. В цілому у підприємства є проблеми з ліквідністю. Підприємство не можна вважати ліквідним, хоча воно і може покрити свої поточні зобов'язання. Підприємство залежне від залучених та позикових засобів фінансування. Та обставина, що його діяльність останнім роком стала більше формуватися за рахунок власних засобів вказує на укріплення фінансової стійкості, проте значення всіх показників фінансової стійкості незадовільні. Аналіз ділової активності показав, що майже за всіма коефіцієнтами ділової активності відбувся приріст за три роки. Така динаміка вказує на прискорення оборотності активів організації, що є позитивним і бажаним явищем. Підприємство отримує прибутки від різних видів діяльності. Однак, показники рентабельності мають тенденцію до зниження у 2017 році. Динаміка всіх показників рентабельності негативна.

4. Капітал підприємства сформований за рахунок власного капіталу та поточних зобов'язань. Довгострокові зобов'язання, зобов'язання за групами вибуття та чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду протягом всього аналізованого періоду відсутні. Власний капітал підприємства у 2017 році сформований за рахунок зареєстрованого капіталу (7,2%), резервного

капіталу (1,4%) та нерозподіленого прибутку (91,3%). Залучений капітал підприємства у 2017 році представлений короткостроковими кредитами банків (34,1%), кредиторською заборгованістю (65,8) та іншими поточними зобов'язаннями (0,1%).

5. Також в роботі було проведено коефіцієнтний аналіз ефективності використання капіталу підприємства. Значення показника автономії низькі протягом всього періоду, але в динаміці відбувся приріст у два рази – з 0,15 у 2015 році до 0,30 у 2017 році. В 2017 році позикового капіталу в загальній сумі засобів, авансованих у його діяльність було 70%, тоді як у 2015 році – вже 85%. Динаміка коефіцієнта фінансування позитивна, оскільки значення показника зменшилося вдвічі – з 5,64 у 2015 році до 2,30 у 2017 році. Коефіцієнт відношення основних засобів до власних коштів показав, що у 2017 році за рахунок власного капіталу сформовано 29% основних засобів, тоді як у 2015 році лише 11%. У підприємства відсутні довгострокові зобов'язання. Коефіцієнт оборотності власного капіталу показав, що протягом періоду 2015-2017 років ефективність використання власного капіталу підприємства знизилася з 21,43 грн/грн. до 16,46 грн/грн. Рентабельність власного капіталу показала, що ефективність вкладення коштів до даного підприємства знизилася з 93% у 2015 році до 7% у 2017 році. Ефект фінансового важеля характеризує використання підприємством залучених коштів, яке впливає на зміну коефіцієнту рентабельності власного капіталу. Приріст рентабельності власного капіталу в 2016 році становив 1,757%, тоді як в 2017 році відбулося скорочення рентабельності власного капіталу на 0,233%.

6. В роботі розроблені напрями оптимізації політики управління власним капіталом підприємства ТОВ "Форм-С". Обґрунтовано, що система управління власним капіталом ТОВ "Форм-С" повинна складатися із двох функціональних підсистем: управління щодо формування власного капіталу, та управління щодо його використання. Оптимізація політики формування власних фінансових ресурсів ТОВ "Форм-С" повинна здійснюватися за такими етапами: аналіз формування власних фінансових ресурсів

підприємства у попередньому періоді; визначення загальної потреби у власних фінансових ресурсах; оцінка вартості залучення власного капіталу з різних джерел; забезпечення максимального об'єму залучення зібраних фінансових ресурсів за рахунок внутрішніх джерел; забезпечення необхідного об'єму залучення власних фінансових ресурсів із зовнішніх джерел; оптимізація співвідношення внутрішніх і зовнішніх джерел формування власних фінансових ресурсів.

7. Політика залучення позикових засобів в ТОВ "Форм-С" повинна представляти собою частину загальної фінансової стратегії, яка полягає в забезпеченні найбільш ефективних форм і умов залучення позикового капіталу з різних джерел у відповідності з потребами розвитку підприємства. Процес формування політики залучення позикових засобів в ТОВ "Форм-С" повинен включати наступні етапи: аналіз залучення і використання позикових засобів в попередньому періоді; визначення цілей залучення позикових засобів в майбутньому періоді; визначення граничного об'єму залучення позикових засобів; оцінка вартості залучення позикового капіталу з різних джерел; визначення співвідношення об'єму позикових засобів, що залучаються на коротко- і довгостроковій основі; визначення форм залучення позикових засобів; визначення складу основних кредиторів; формування ефективних умов залучення кредитів; забезпечення ефективного використання кредитів; забезпечення своєчасних розрахунків по отриманих кредитах.

8. В роботі розроблена математична модель прогнозування капіталу ТОВ "Форм-С" на 2018-2019 рр. Результати прогнозування показали, що обсяг власного капіталу ТОВ "Форм-С" порівняно з 2017 роком у 2018 році зросте на 229,6 тис., а у 2019 році – на 405,85 тис.грн. Розмір залученого капіталу порівняно з 2017 роком буде мати тенденцію до зниження – у 2018 році він зменшиться на 274,23 тис.грн., а у 2019 році – на 591,03. Зменшення розміру залученого капіталу та збільшення обсягу власного капіталу у 2018-2019 рр. є позитивною тенденцією, яка може призвести до зміцнення фінансового стану підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Агапова И.И. История экономической мысли / И.И. Агапова. - М.: Эксмо, 1998. - 248 с.
2. Базилевич В.Д. Історія економічних учень: підручник / В.Д. Базилевича. - К.: Знання, 2005. - 567 с.
3. Базилевич В.Д. Сутність, структура і оборот капіталу / В.Д. Базилевич, О.П. Колчигін, С.М. Свіридов. - К.: Київ. держ. торг-екон. ун-т, 1995. - 36 с.
4. Базиліук В. Б. Сучасні підходи до вибору оптимальної структури капіталу поліграфічного підприємства / В. Б. Базиліук // Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки. - 2016. - Вип. 1. - С. 182-187.
5. Балабанов И.Т. Основы финансового менеджмента: учебное пособие / И.Т. Балабанов. - М.: Финансы и статистика, 1998. – 477 с.
6. Белолипецкий В.Г. Финансы фирмы / В.Г. Белолипецкий. – Спб.: «Питер», 2002. – 456 с.
7. Бідник О.І. Поняття капіталу підприємства та його еволюція / О.І. Бідник // Науковий вісник. - 2007. - Вип. 17.2. – С.131-135.
8. Біла О.Г. Фінансове планування і фінансова стабільність підприємств / О.Г. Біла // Фінанси України. - 2007. - № 4. - С.112-119.
9. Бланк И. А. Управление активами и капиталом предприятия / И. А. Бланк. – К.: Эльга, 2003. – 448 с.
10. Бланк И.А. Управление формированием капитала / И.А. Бланк - К.: «Ника-Центр», 2008. - 656 с.
11. Богачева Г.Н. О многообразной трактовке категории «капитал» / Г.Н. Богачева, Б.А. Денисов // Менеджмент в России и за рубежом. – 2000. – № 1. – С. 13–35.
12. Брігхем Є.Ф. Основи фінансового менеджменту: навч. посібник / Є.Ф. Брігхем. - К.: Центр навчальної літератури, 2008. - 560.

13. Головка Т. В. Стратегічний аналіз: навч.-метод. посіб. / Т. В. Головка, С. В. Сагова. – К.: КНЕУ, 2002. – 198 с.
14. Захарова Н.Ю. Фінансовий менеджмент. Конспект лекцій / Н.Ю. Захарова. – Мелітополь: Таврійський державний агротехнологічний університет. - 2011. – 309 с.
15. Ивашковская И. Структура капитала: резервы создания стоимости для собственников компании / И. Ивашковская // Управление компанией. – 2005. – №2. – С.8–10.
16. Йолтуховська О. Ю. Сутність поняття "капітал": історичний аспект / О. Ю. Йолтуховська // Причорноморські економічні студії. - 2016. - Вип. 3. - С. 8-12.
17. Карпенко О. О. Організаційно-економічний механізм управління капіталом підприємства / О. О. Карпенко, І. І. Семиволос // Водний транспорт. - 2015. - Вип. 1. - С. 71-75.
18. Катан Л.І. Фінансовий менеджмент: навч. посібник / Л.І. Катан, Л.І. Бровко, Н.П. Дуброва, Н.В. Бондарчук. - Суми: «Довкілля», 2009. - 184 с.
19. Квасницька Р.С. Управління капіталом підприємства через призму еволюції його визначення та змісту як економічної категорії / Р.С. Квасницька // Наукові праці Донецького національного технічного університету. Серія: економічна. - 2003. - Вип. 56. - С. 223-229.
20. Клименко С.М. Управління конкурентоспроможністю підприємства: навч. посіб. / С.М. Клименко. - К: КНЕУ, 2008. - 520 с.
21. Клишко Г. Н. Основи економічної теорії: політекономічний аспект / Г. Н. Клишко, В. П. Нестеренко. – К.: Вища школа, 1997. – 743 с.
22. Косінський Р.А. Організаційно-економічний механізм управління капіталом підприємства: автореф. дис... канд. екон. наук: 08.06.01 / Р.А. Косінський. - Х.: Харк. нац. екон. ун-т., 2005. – 20 с.
23. Коупленд Т. Стоимость компании: оценка и управление / Т. Коупленд, Т. Коллер, Д. Муррин. - М.: Олимп-Бизнес, 2009. - 576 с
24. Крамаренко Г.О. Фінансовий менеджмент: підручник / Г.О. Крамаренко,

- О.Є. Чорна. - К.: ЦНЛ, 2009. - 520 с.
25. Курінна О. В. Теоретичні основи формування оптимальної структури капіталу підприємства / О. В. Курінна // Науковий вісник Академії муніципального управління. Серія : Економіка. - 2012. - Вип. 12. - С. 94-100.
26. Ліпич Л. Г. Капітал в системі управління підприємством / Л. О. Ліпич, І. О. Гадзевич // Вісник НУ «Львівська Політехніка». – 2009. – № 647. – С. 115–119.
27. Мартиненко В.П. Фінансовий менеджмент: підручник / В.П. Мартиненко, Н.І. Климаш, К.В. Багацька, І.В. Дем'яненко. – Львів: «Магнолія 2006», 2016. – 344 с.
28. Моисеева Н.К. Основы теории и практики функционально-стоимостного анализа: учеб. пос. / Н. К. Моисеева, М. Г. Карпунин. - М.: Высш. шк., 2000. - 192 с.
29. Момот Т. В. Формування механізму управління оборотним капіталом підприємства (на прикладі підприємств будівельної галузі): автореф. дис...канд. екон. наук: 08.07.03 / Т. В. Момот. – Х.: ХДАМГ, 1999. – 21 с.
30. Назаренко І. М. Формування та ефективність управління капіталом сільськогосподарських підприємств: автореф. дис. канд. екон. наук: 08.00.04 / І. М. Назаренко. – Херсон, 2010. – 20 с.
31. Опарін В.М. Фінанси. Навч. посібник / В.М. Опарін. - К.: КНЕУ, 2002. - 240 с.
32. Поддєрьогін А.М. Фінансовий менеджмент: підручник / А.М. Поддєрьогін. - К.: КНЕУ, 2008. - 536 с.
33. Подольська В. О. Фінансовий аналіз: навч. посіб. / В. О. Подольська, О.В. Яріш. – К.: Центр навч. л-ри, 2007. – 488 с.
34. Полінкевич О. М. Суть понять "капітал" та "оптимальна структура капіталу підприємств" в економічній науці / О. М. Полінкевич, О. М. Панькевич // Економічні науки. - 2016. - Вип. 11. - С. 143-152.
35. Рубай О. Теоретичні аспекти управління капіталом

- сільськогосподарського підприємства / О. Рубай // Вісник Львівського національного аграрного університету. - 2016. - № 21(1). - С. 28-31.
36. Селезнев В.В. Основы рыночной экономики Украины: учеб. пособ. / В.В. Селезнев. - К.: А.С.К., 2002. - 656 с.
37. Сысоев С.А. Эволюция категории «капитал» / С.А. Сысоев // Наукові праці ДонНТУ. Серія: економічна. - 2005. - Вип 89-3. - С. 100-103.
38. Туган-Барановський М.І. Політична економія: курс популярний / М.І. Туган-Барановський. - К.: Наукова думка, 1994. - 264 с.
39. Ховард К. Принципы менеджмента: управление в системе цивилизованного предпринимательства: учебное пособие / К. Ховард, Э. Коротков. - М.: ИНФРА-М, 2006. - 224 с.
40. Черемісова Т.А. Подальше дослідження економічної сутності капіталу, його видів та функціональної ролі у діяльності підприємства / Т.А. Черемісова // Збірник наукових праць ЧДТУ. - 2016. - Вип. 21. - С.152-155.
41. Чернякова Р. А. Формування оптимальної структури капіталу підприємства / Р. А. Чернякова // Економіка харчової промисловості. - 2015. - № 1. - С. 43-45.
42. Чубка О. М. Еволюція категорії "капітал" в економічній думці / О. М. Чубка, М. П. Політило // Науковий вісник Ужгородського університету. - 2016. - Вип. 1(47). Том 1. - С. 427-431.
43. Шумпетер Й. Теория экономического развития / Й. Шумпетер. - М.: Прогресс, 2002. - 455 с.
44. Югас Е.Ф. Економічна сутність та види капіталу / Е.Ф. Югас, О.І. Олексик // Науковий вісник Ужгородського університету. Сер. Економіка. - 2016. - Вип. 2 (43). - С. 63-67.
45. Юшко С.В. Критичний аналіз економічної сутності поняття «капітал підприємства» / С.В. Юшко, А.А. Лугова // Вісник економіки, транспорту і промисловості. - 2011. - № 36. - С.234-238.